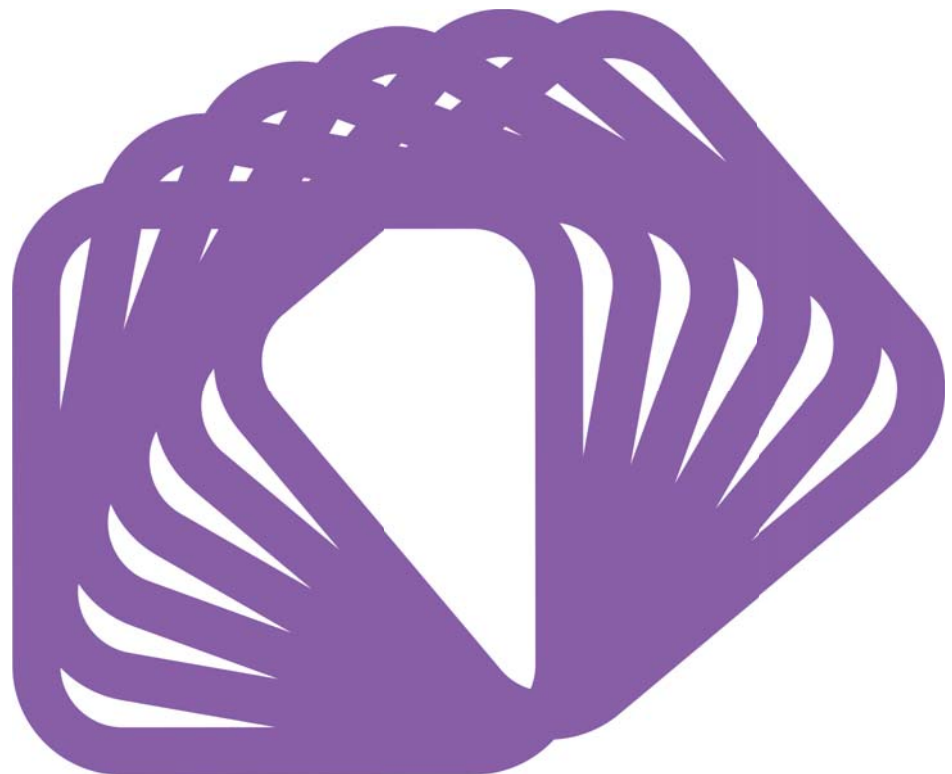


# KINOSTE - kirjastojen informaatioteknologian osaaminen Pilottihankkeen loppuraportti

Heikki Sairanen, Erika Tanhua-Piironen,  
Mikko Vuorinen



# *KINOSTE - kirjastojen informaatioteknologian osaaminen*

Pilottihankkeen loppuraportti

Heikki Sairanen, Erika Tanhua-Piironen, Mikko Vuorinen

# Tiivistelmä

Tampereen yliopiston TRIM-tutkimuskeskus toteutti 1.1.2014-30.6.2014 välisenä aikana Kinoste-verkkopalvelun, jossa kirjastojen työntekijät voivat arvioida omaa tieto- ja viestintätekniiikan osaamistaan ja kirjastonsa laiteympäristöä.

Verkkopalvelun rungon muodostaa alan asiantuntijoiden kanssa muotoiltu kysymyssarja. Verkkopalvelun tekninen toteutus perustui TRIM:n aiemmin toteuttamaan Opeka-verkkopalveluun. Kinoste-palvelua kokeiltiin ensin pienemmissä käytettävyyden keskittyvissä piloteissa ja lopuksi laajemmassa pilotissa, jossa oli mukana yhteensä 313 vastaajaa.

Pilotoinnin tuloksena voidaan todeta, että Kinosteesta muodostui hyvin toimiva palvelu. Palveluun vastanneista noin 76 % katsoo, että palvelussa kysyttiin oleellisista asioista ja noin 67 % katsoo, että palveluun kannatti vastata. Esimerkiksi yli 11 000 vastausta keränneeseen Opekaan verrattuna Kinosteen vastaajat ovat varsin tyytyväisiä.

Myös vapaasanapalaute palvelusta on rohkaisevaa. Tässä muutama esimerkki palautteista: "yllättävän hauska", "Kartoittaa hyvin puutostilat", "Hyvin toimiva kokonaisuus, helppo ja miellyttävä täyttää. Hyvä, että tuloksiin oli vielä selvennykset mitä kohtia kukin kysymys koski. Kyselyssä voisi jotenkin ottaa vielä huomioon osa-aikaiset työntekijät."

Vaikka vastaajamme eivät muodostaneet täysin edustavaa joukkoa suomalaisten kirjastojen työntekijöistä, voimme tehdä alustavaa analyysiä siitä, missä suomalaisissa kirjastoissa mennään tieto- ja viestintätekniiikan käytön suhteen. Näyttää siltä, että vastaajien parissa on laaja konsensus siitä, että uuden tekniikan tuominen kirjastoihin on välttämätöntä ja se on myös mielenkiintoista. Pienestä vastarinnasta huolimatta muutokseen suhtaudutaan varsin myönteisesti.

Vastaajat katsovat laajasti, että selviytyvät työtehtävistään käytössään olevilla tieto- ja viestintätekniiikan välineillä. Myönteistä on myös, että vastaajat katsovat aika suurelta osin saaneensa käyttöön tarvitsemansa välineet. Internet-yhteydet eivät myöskään näytä asettavan suurta rajoitetta käytölle ja langattomat verkotkin löytyvät lähes kaikilta vastaajien kirjastoilta. Toisaalta melkein neljännes vastaajista ei ole käyttänyt e-kirjaa, mikä saattaa muodostua ongelmaksi, kun e-kirjat yleistyvät ja tulevat vielä enemmän osaksi kirjastojen arkea.

Vastaajien osaaminen on monissa perusasioissa varsin korkealla tasolla. Esimerkiksi tekstinkäsittelyn perusteet tuntee jokainen vastanneista. Parhaiten tunnetaan taas kirjastojärjestelmät. Vaikuttaa siis siltä, että vastaajat tuntevat oman työnsä kannalta välttämättömät ohjelmat varsin hyvin. Uudemmat ohjelmat ja välineet ovat vähän huonommin tunnettuja.

Pilottimme perusteella Kinoste soveltuu hyvin tieto- ja viestintätekniiikan käytön arviointiin kirjastoissa ja varsin pienellä kehitystyöllä siitä saisi erinomaisen työkalun alan työntekijöiden itsearviointiin ja kirjastojen kehitystyön tueksi. Jo nyt Kinoste on tuottanut mielenkiintoisia tuloksia ja hyvän tilannekuvan siitä, missä tieto- ja viestintätekniiikan suhteen mennään vastanneissa kirjastoissa.

# Sisällys

Lukijalle .....	i
1. Johdanto.....	1
2. Hankkeen rakenne.....	2
3. Toteutus .....	3
3.1. TP1: Kysymyspatteriston muodostaminen.....	3
3.2. TP2: Verkkopalvelun toteuttaminen .....	4
3.3. TP3: Pilotointi.....	4
4. Kinoste-palvelun kuvaus.....	5
5. Kinosteen arviointi pilotin perusteella .....	7
5.1. Kyselyyn vastanneilta saatu palaute .....	7
5.2. Kinoste-kyselyn tuloksia .....	8
5.2.1. Asenne .....	9
5.2.2. Välineistö .....	9
5.2.3. Työyhteisö .....	11
5.2.4. Käytön määrä .....	12
5.2.5. Osaaminen .....	13
5.2.6. Idealähteet .....	17
5.2.7. Sosiaalisen median palvelut .....	18
6. Yhteenveto .....	20



Euroopan unioni  
Euroopan sosiaalirahasto



Elinkeino-, liikenne- ja  
ympäristökeskus

**Vipuvoimaa**  
EU:lta  
2007–2013

# Lukijalle

Tampereen yliopistolla on pitkät perinteet kirjasto- ja informaatioalan opetuksesta ja sen kehittämisestä. Yliopiston täydennyskoulutuskeskus TYT syntyi aikanaan 1970-luvulla sellaisten vahvojen alojen kuten kirjasto- ja informaatioala sekä journalismin koulutustarpeiden ympärille. Kirjasto- ja informaatioalan koulutus on yliopistossamme elänyt alan muutoksissa ja murroksissa säilyen vahvana. Oppiala on löytänyt itselleen sopivan tiedeyhteisön Informaatitieteiden yksiköstä. Olemme edelleen yksi merkittävimmistä alan koulutuksen tarjoajista Suomessa. Kauttamme valmistuu osaavia asiantuntijoita kirjastojen tarpeisiin. Maailmaa ymmärtäviä maailman muuttajia, kuten yliopisto strategiassaan asian ilmaisee.

Kinoste-osaamiskartoitus on syntynyt yhteistyössä kirjastojen kanssa. Kartoituksen valmistelussa ja suunnittelussa on ollut mukana yleisten ja tieteellisten kirjastojen edustajien lisäksi myös aluehallintoviraston ja Opetus- ja kulttuuriministeriön edustajia. Kinosteen toteuttamisen on mahdollistanut AktiiviPlus-hanke.

Kinoste-osaamiskartoituksen avulla kirjastot ja muut organisaatiot pystyvät arvioimaan henkilöstönsä tietoteknisen osaamisen tasoa ja tehdä sen pohjalta strategisesti oikeansuuntaisia ratkaisuja henkilöstön osaamisen kehittämiseksi. Se on myös avuksi meille yliopistossa, kun jatkossa kehitämme opetustamme.

Tavoitteenamme on luoda Kinosteesta valtakunnallinen palvelu, joka tukee kirjastojen toimintaa niin uudenlaisten palveluiden kehittämisessä kuin tulevaisuuden strategioita luotaessakin. Pilottivaiheesta saadut tulokset antavat lupauksia siitä, että sellainen Kinoste parhaimmillaan voisi olla. Toivomme, että hyvä yhteistyö ja kumppanuus kirjastojen kanssa jatkuvat myös tulevaisuudessa.

Teemu Rauhala  
Koulutuspäällikkö  
Informaatitieteiden yksikkö  
Tampereen yliopisto

# 1. Johdanto

Kirjastojen tehtäväkenttä on laajentunut. Sekä asiakkaiden että henkilökunnan osaamistarpeet ovat muuttuneet tietoyhteiskunnan muuttuessa nopeaan tahtiin mm. teknologian kehittymisen myötä. Kirjastoalan kansainvälinen järjestö IFLA<sup>1</sup> on julkaissut elokuussa 2013 oman näkemyksensä tulevaisuuden vaikuttavista trendeistä. IFLA:n raportti julkaistiin suomeksi 7.2.2014<sup>2</sup>. Raportin mukaan tulevaisuuden viisi pääsuuntausta tai trendiä ovat:

1. Uusien teknologioiden vaikutus informaation saatavuuteen
2. Verkko-opetuksen resurssien nopea maailmanlaajuinen laajeneminen
3. Yksityisyyden suojan haasteet
4. Verkottumisen tarjoamat mahdollisuudet
5. Uusien teknologioiden vaikutus tietotalouteen

Kirjastojen henkilökunnalta vaaditaan tulevaisuudessa entistä monimuotoisempaa ja monipuolisempaa osaamista. Osaamiskartoituksen avulla voidaan selvittää kirjastojen henkilökunnan osaamisen nykytilaa ja parhaimmillaan sen avulla voidaan myös määritellä -suhteuttamalla kartoituksen tuloksia esimerkiksi edellä mainittuun IFLA:n raporttiin -minkälaista uutta osaamista kirjastoissa tarvitaan, minkälaista uutta työvoimaa tarvitaan ja miten olemassa olevan henkilökunnan osaamista tulisi kehittää.

Kinoste-hankkeen päämääränä oli kirjastojen teknologiaympäristön ja siihen liittyvän osaamisen kartoittaminen. Kartoitus pureutui kirjastojen kehittämisen ja resurssien tehokkaan kohdentamisen kannalta oleellisiin kysymyksiin. Selvitettäviä aihealueita olivat muun muassa teknologian soveltuvuus ja toimivuus, sen käyttöön vaadittava osaaminen, henkilökunnan tyytyväisyys toimintaympäristöön ja toimenpiteet kansalaisten aktivoimiseksi. Kevään ja kesän 2014 aikana toteutetussa hankkeessa luotiin ja pilotoitiin kirjastojen tarpeiden ja nykytilanteen pohjalta palvelu, jonka avulla kirjastot voivat mitata ja kehittää toimintaansa. Tavoitteena oli luoda kaikille kirjastoille avoin valtakunnallinen palvelu, joka antaa vertailutietoa yksittäisten kirjastojen lisäksi kunnallisella ja alueellisella tasolla. Lisäksi palvelusta saadaan jatkossa arvokasta tutkimustietoa.

---

<sup>1</sup><http://www.ifla.org/>

<sup>2</sup>[http://suomenkirjastoseura.fi/files/Trend%20Report/ifla-trend-report\\_finnish.pdf](http://suomenkirjastoseura.fi/files/Trend%20Report/ifla-trend-report_finnish.pdf)

## 2. Hankkeen rakenne

Kinoste-hanke muodostui kolmesta työpaketistä, jotka toteutettiin numerojärjestyksessä 1.1.2014 - 30.6.2014. Kaikki työpaketit toteutettiin Tampereen yliopiston TRIM-tutkimuskeskuksessa. Toteutuksesta vastasivat Heikki Sairanen, Erika Tanhua-Piironen, Mikko Vuorinen ja Teemu Rauhala. Tärkeän yhteistyöverkoston muodosti AktiiviPLUS-hanke<sup>3</sup>.

Kinoste-hankkeen työpaketit:

TP1: Kysymyspatteriston muodostaminen

- Muodostetaan asiantuntijaverkosto
- Kartoitetaan aiheeseen liittyvää tutkimusta
- Kartoitetaan aiheesta tehdyt aiemmat selvitykset ja kyselyt
- Kootaan aihepiireittäin jaoteltu sarja kysymyksiä
- Lisätään, karsitaan ja parannellaan kysymyksiä iteroiden asiantuntijaverkoston kanssa
- Julkaistaan lopullinen versio kysymyksistä

TP2: Verkkopalvelun toteuttaminen

- Kartoitetaan eroja palvelun käytössä Opekan ja kirjastoympäristön välillä
- Suunnitellaan tekninen toteutus
- Toteutetaan palvelu

TP3: Pilotointi

- Neuvotellaan yhteistyökumppaniksi 3-6 yhteistyöstä kiinnostunutta kirjastoa
- Kartoitetaan toiveita ja odotuksia järjestelmän suhteen pilottikirjastoissa
- Testataan kysymyspatteristoa ja verkkopalvelun käytettävyyttä
- Toteutetaan kartoitus pilottikirjastoissa
- Käydään läpi raportteja yhdessä pilottikirjastojen kanssa
- Kerätään kokemuksia ja palautetta

---

<sup>3</sup> <http://some.lappia.fi/blogs/aktiiviplus/>



## 3. Toteutus

Kinoste-hanke pohjautuu voimakkaasti Opeka-kyselyyn<sup>4</sup>, joka on alemmin TRIM-tutkimuskeskuksessa kehitetty palvelu opettajien tieto- ja viestintätekniiikan käytön selvittämiseen. Puhtaan teknisen ratkaisun lisäksi Opeka-hankkeessa on syntynyt merkittävä määrä hyviä käytänteitä esimerkiksi kysymysten muotoilun suhteen. Näitä käytänteitä käytettiin hyväksi Kinoste-hankkeen rakenteen luomisessa ja toteutuksessa.

### 3.1. TP1: Kysymyspatteriston muodostaminen

Hankkeen aluksi selvitettiin tutkimuskirjallisuutta ja erityisesti erilaisia kirjastoalan henkilökunnalle kohdistettuja tieto- ja viestintätekniiikkaan tai sen osaamiseen liittyviä kyselyitä. Näitä onnistuttiin paikantamaan jonkin verran, mutta löydetty selvitykset olivat odotustemme mukaisesti melko hajanaisia, vain maantieteellisesti rajallisella alueella toteutettuja ja kertaluonteisia. Kysymykset jouduttiin siis muodostamaan melko lailla tyhjältä pöydältä.

Hankkeen tueksi muodostettiin yhteistyöverkosto kirjastoalan asiantuntijoista, jotka tyypillisesti toimivat niissä kirjastoissa, jotka toimivat myös Kinosteen pilottiympäristönä. Asiantuntijaverkostoa käytettiin apuna erityisesti kysymyspatteriston muodostamisessa ja kentän tarpeiden arvioinnissa.

Verkosto kokoontui 12.2.2014 kahden tunnin mittaiseen kokoukseen, jossa hanke lanseerattiin ja perussuunnitelma luotiin yhdessä asiantuntijoiden kanssa. Asiantuntijaverkostosta läsnä olivat:

- Petri Tonteri, Susanna Lampola-Autio, Anu Virtanen (Tampereen kaupunginkirjasto)
- Sinikka Luokkanen (HAMK)
- Marja-Liisa Komulainen (Helsingin kaupunginkirjasto)
- Marja-Riitta Viiri (Länsi- ja Sisä-Suomen AVI)

Kokouksen myötä Kinosteen pääasialliseksi aihealueeksi valikoitui erityisesti TVT-osaaminen, jossa koettiin olevan paljon selvitystarpeita useissa kirjastoissa.

Kysymyspatteristoa lähdettiin kokoamaan osittain Opekan valmiiksi hiottujen kysymysten pohjalta ja niitä kirjastomaailmaan muuntaen. Tutkimusryhmä teki muutokset aluksi oman arvionsa mukaan, minkä jälkeen kysymykset asetettiin asiantuntijaryhmän kommentoitavaksi. Näiden kommentointien lisäksi Kinostetta testattiin yhteensä neljän loppukäyttäjän kanssa. Nämä esipilotit on kuvattu tarkemmin TP3:n yhteydessä. Esipilottien pohjalta tehtiin korjauksia palvelun käytettävyyteen, mutta myös kysymysten sisältöön puututtiin.

Asiantuntijoiden avulla kyselyn testaamista toistettiin muutamien iteraatioiden verran jatkuvasti tietoa lisäten. Viimeiset muokkaukset tehtiin valmiin tietojärjestelmän kanssa, jolloin käytettävyydestään muodostui osaksi kysymysten testaamista.

---

<sup>4</sup> [www.opeka.fi](http://www.opeka.fi)

## 3.2. TP2: Verkkopalvelun toteuttaminen

Kinoste-verkkopalvelu pohjautuu vahvasti aiemmin TRIM-tutkimuskeskuksessa toteutettuun Opeka-verkkopalveluun. Opekan pohjalta kirjastomaailmaan mukautetun Kinoste-version toteuttaminen oli siten mahdollista tiiviissäkin aikataulussa.

Kinoste päädyttiin toteuttamaan Opekan pohjalta mutta itsenäisenä asennuksena. Molempiin alustoihin jätettiin auki mahdollisuus hyödyntää toisessa tehtyjä muutoksia, mutta yhdistämisen automatisointia tai eri järjestelmien yhteisten osien erottamista erilliseksi rungoksi ei vielä tässä vaiheessa nähty riittävän kustannustehokkaana.

Melko suuri osa Opekasta osoittautui käyttökelpoiseksi myös Kinosteen kohdalla eikä kovinkaan suuria teknisiä muutoksia tarvinnut tehdä. Opekassa käytössä oleva ulkoasu kuitenkin korvattiin kokonaan uudella Kinosteeseen sopivalla ulkoasulla käyttäen uudempaa toteutustekniikkaa. Samalla varmistettiin, että palvelu mukautuu myös esimerkiksi mobiililaitteisiin, joiden käyttö on selvästi lisääntynyt Opekan kehittämisen jälkeen.

Kinosteesta saatavien automaattisten raporttien puolella toteutukseen jouduttiin tekemään hieman enemmän muutoksia. Työ keskittyi kouluraporttien muuntamiseen kirjastokontekstiin sopivaksi sekä raporttien sisällön päivittämiseen uuteen kysymyspatteristoon soveltuvaksi.

## 3.3. TP3: Pilotointi

Pilotoinnin osalta Kinostetta kokeiltiin ensin yksittäisten loppukäyttäjien kanssa tarkemmassa käytettävyydestä, joka on mainittu myös työpaketti 1:ssä. Tämän niin sanotun esipilotoinnin tarkoitus oli parantaa palvelun käytettävyyttä ja testata kysymysten toimivuutta loppukäyttäjän perspektiivistä.

Esipilotit. Ennen varsinaista pilotointia useammassa kirjastossa, kyselylomaketta testattiin neljän kohderyhmän käyttäjän kanssa. Testit toteutettiin pääasiassa Tampereen kaupungin pääkirjasto Metsossa 24.4.2014. Lisäksi Tampereen yliopiston kirjaston yhden osastokirjaston informaatikko testasi kysymyksiä 25.4.2014. Testaus suoritettiin kevennetyillä versioilla laboratorioissa suoritettavasta käytettävyydestä: Tutkija istui testihenkilön vieressä tämän kirjautuessa palveluun pöytätietokoneelta ja vastatessa kyselylomakkeeseen. Testihenkilöä pyydettiin ajattelemaan ääneen testin aikana lomakkeen kysymyksiin vastatessaan ja testitilanne nauhoitettiin äänitiedostoksi. Tutkija teki samalla myös muistiinpanoja käyttäjän toimista ja kommenteista. Lopuksi käyttäjää haastateltiin lyhyesti. Haastattelussa kysyttiin ensin yleisiä arvioita ja huomioita kyselystä sekä mitä hyvää ja mitä huonoa kyselyssä ilmeni. Lopuksi käyttäjä sai vielä vapaasti kertoa kehittämissideoita ja terveisensä palvelun kehittäjille. Esipiloteissa tuli ilmi eräitä navigointiin liittyviä käytettävyysongelmia, jotka korjattiin. Joidenkin kysymysten sanamuotoja parannettiin myös esipilottien tulosten pohjalta.

Kinosteen laajempi pilotti käsitti yhteensä 313 vastaajaa 44 kirjastosta.

Kinosteen pilotointi tapahtui seuraavan aikataulun mukaisesti

Ti 13.5.2014 - Kysely avattiin ja kirjastoille lähetettiin sähköpostissa ohjeet vastaamiseen.

Ke 21.5.2014 - Kirjastoille lähetettiin väliaikatietoja vastausmääristä.

Su 1.6.2014 - Pilottien vastausaika päättyi.

5.-11.6.2014 - Kirjastoille toimitettiin kunkin kirjaston oma raportti.

## 4. Kinoste-palvelun kuvaus

Kinoste-hankkeen yhtenä tuotoksena syntyi samanniminen verkkopalvelu (kuva 1), joka mahdollistaa kirjastokentän jatkuvan arvioinnin valtakunnallisella tasolla. Palvelun päätarkoitus voidaan jakaa kahteen kokonaisuuteen: Kinoste-kysely kirjastotyöntekijöille ja Kinoste-raportit kirjastoille ja kunnille.

Kinoste-kysely on suunnattu kyselyyn vastaajille eli kirjastotyöntekijöille. Vastaajat kirjautuvat palveluun käyttämällä omaa sähköpostiosoitettaan. Ensimmäisellä kirjautumiskerralla sähköpostiin lähetetään salasana, jonka avulla vastaaja voi myöhemmin palata täydentämään vastauksiaan tai vastaamaan uudelleen seuraavalla vastauskierroksella esimerkiksi seuraavana vuonna.

**Kinoste** Kinoste-kysely kirjastohenkilökunnalle

Olet kirjautunut sähköpostiosoitteella **demo@kinoste.fi**. (vaihda sähköpostiosoite) (kirjautu ulos)

### Tervetuloa Kinoste-palveluun

Kinoste-palvelun tarkoitus on kartoittaa tieto- ja viestintätekniikan (TVT) käyttöä ja osaamista kirjastoissa. **Tieto- ja viestintätekniikalla tarkoitamme kaikkea tietotekniikkaa laitteistoista ohjelmiin, sähköpostista sosiaaliseen mediaan.**

Kyselyn kaikkia kysymyksiä voi arvioida painamalla peukkuikoneita. Painailuksen jälkeen voit myös jättää kommentin kysymyksestä.

Kyselyssä voit aina palata edelliselle sivulle painamalla Takaisin-painiketta sivun alareunassa. Kaikki antamasi vastaukset pysyvät tallessa.

Kysely koostuu kolmesta osasta: **taustatiedot**, **kyselyt** ja **loppuraportti**. Aluksi sinun tulee täyttää taustatiedot. Sen jälkeen voit vastata kyselyihin haluamassasi järjestyksessä. Voit myös jättää vastaamisen kesken missä kohdassa vain ja palata myöhemmin jatkamaan. Loppuraporttia pääset tarkastelemaan, kun olet vastannut kokonaan vähintään yhteen kyselyyn.

### Kysely vuodelle 2014

**Taustatiedot**

Kunta: Tampere  
Kirjasto: Tampereen kaupunginkirjasto

» Tarkista taustatietosi ✓

**Vastaa kyselyihin**

**Digitaalinen toimintakulttuuri**

Olet vastannut kyselyyn 19.5.2014 17:04.  
» Muokkaa vastauksiasi ✓

Keskimääräinen vastausaika: 5 min 37 s

**TVT-osaaminen**

Olet vastannut kyselyyn 19.5.2014 17:14.  
» Muokkaa vastauksiasi ✓

Keskimääräinen vastausaika: 4 min 35 s

**Loppuraportti**

» Tarkastele loppuraporttia ja anna palautetta

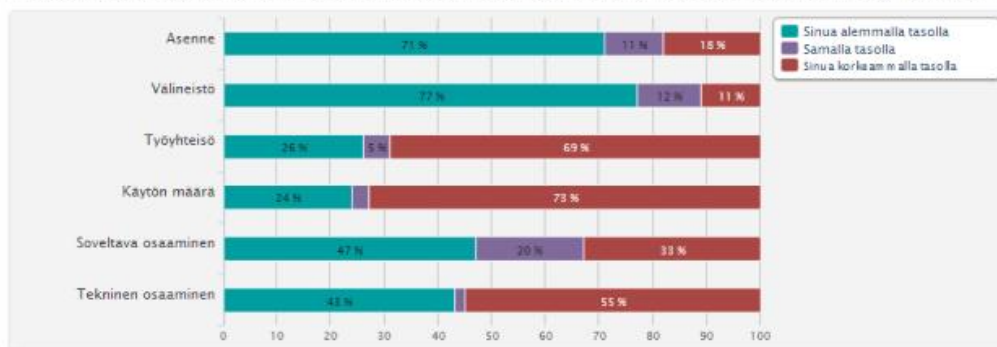
Ohje Alkuun Lähetä palautetta Tausta Rekisteriseloste (pdf) Kirjautu ulos

Kuva 1: Vastaajan aloitussivu

Itse kysely koostuu taustatietolomakkeesta, kyselylomakkeista sekä henkilökohtaisesta loppuraportista. Loppuraportissa vastaaja voi verrata omia vastauksiaan oman kirjaston, kunnan tai henkilöstöryhmän keskiarvoihin (kuva 2).

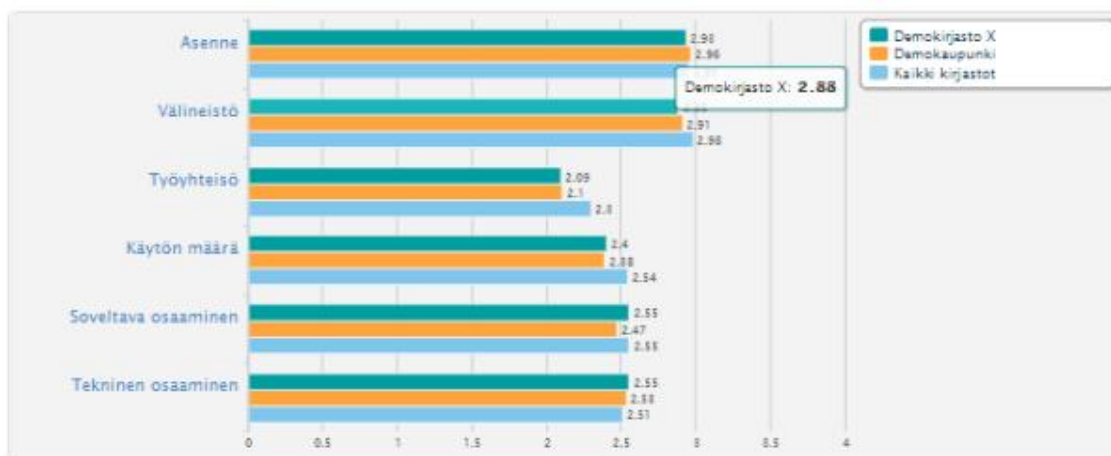
### Vastausten sijoittuminen vastaajajoukossa

Alla näet omien vastaustesi sijoittumisen suhteessa kaikkiin kyselyyn vastanneisiin. Suhteellinen taso on sitä korkeampi, mitä suurempi on vasemmanpuoleinen palkki.



Kuva 2: Ote vastaajan henkilökohtaisesta loppuraportista

Kinoste-raportit ovat yksilöityjä raporteja esimerkiksi yksittäisille kirjastoille (kuva 3) ja kunnille. Raporteissa on kattava kooste erilaisia kaavioita vastauksista sekä vertailuja ja analyysejä muiden vastauksiin verrattuna. Raportit päivittyvät automaattisesti sitä mukaa, kun kirjaston työntekijät vastaavat kyselyyn.

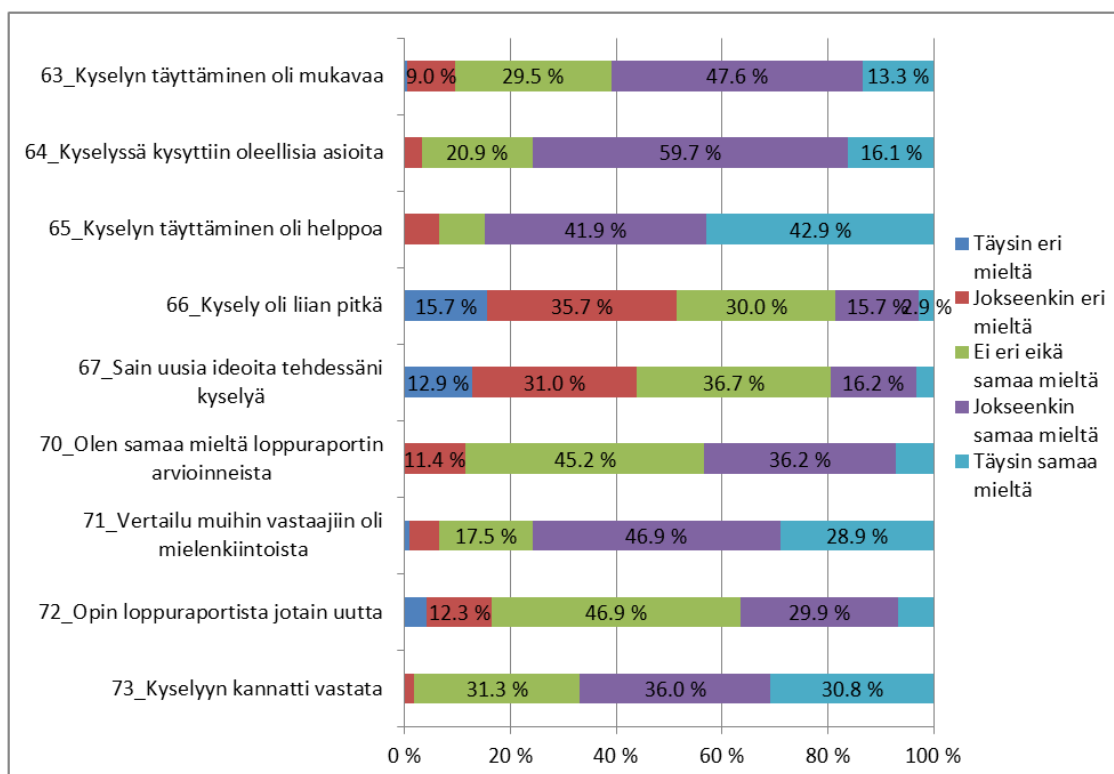


Kuva 3: Ote kirjastokohtaisesta raportista

## 5. Kinosteen arviointi pilotin perusteella

### 5.1. Kyselyyn vastanneilta saatu palaute

Kinosteen jokaista vastaajaa pyydettiin arvioimaan kyselyn onnistumista monin erilaisin kysymyksiin. 9 niistä oli monivalintakysymyksiä, jotka on esitetty Kuvassa 4.



Kuva 4: Kinosteen vastaajien vastausjakaumat palautekysymyksiin

Kinosteen palautekysymykset ovat samat kuin Opekan puolella, joten palveluiden välillä voidaan tehdä suoraan vertailua. Taulukossa 1 on vertailu siitä, miten vastaajat kokivat kummatkin palvelut. Opekassa vertailujoukoksi on valittu suurin piirtein samaan aikaan vastanneet 2014 vuoden alkupuolella. Vertailujoukko on valittu tälle aikavälille, jotta palvelut ovat mahdollisimman lähelle nykyisen kaltaisia ja teknologinen ympäristö olisi samankaltainen.

Kinosteeseen vastanneista 66,8 % arvioi, että kyselyyn kannatti vastata. Luku on hieman suurempi kuin Opekassa. Kinoste on selvästi Opekaa lyhyempi, joka näkyy selvästi vastauksissa väitteeseen siitä, että kysely oli liian pitkä. Opekassa 69,9 % vastaajista kokee kyselyn liian pitkäksi, kun taas Kinosteessa vain 19,5 %. Kyselyn lyhyydellä saattaa olla myös muuta myönteistä vaikutusta Kinosteesta pitämiseen. Kinoste on koettu myös helpommaksi ja sen täyttäminen mukavammaksi kuin Opekan. Toisaalta Kinoste ei herätä niin paljoa uusia ideoita kuin Opeka ja vastaajat ovat hieman enemmän erimielisiä loppuraportin arvioinneista.

Taulukko 1: Positiivisten vastausten (Täysin samaa mieltä tai Jokseenkin samaa mieltä) osuus kunkin palautekysymyksen kohdalla

Kysymys	Opeka (1.1.2014 – 2.6.2014 vastanneet)	Kinoste
Kyselyyn kannatti vastata	58.1 %	66.8 %
Opin loppuraportista jotain uutta.	42.1 %	36.5 %
Vertailu muihin vastaajiin oli mielenkiintoista.	72.6 %	75.8 %
Olen samaa mieltä loppuraportin arvioinneista	54.1 %	43.3 %
Sain uusia ideoita tehdessäni kyselyä	33.2 %	19.5 %
Kysely oli liian pitkä.	69.9 %	18.6 %
Kyselyn täyttäminen oli helppoa	74.4 %	84.8 %
Kyselyssä kysyttiin oleellisia asioita	70.7 %	75.8 %
Kyselyn täyttäminen oli mukavaa	35.5 %	61.0 %

Alla on muutamia lainauksia Kinosteen käyttäjiltä kysytystä vapaasanapalautteesta:

*”Mielenkiintoinen kysely! Asenne-arvio meni kyllä aika metsään, kun vastasin tietotekniikkasuunnittelijan roolista käsin.”*

*”yllättävän hauska”*

*”Osa termeistä oli itselleni hieman vieraita.”*

*”Kyselyn sisältö ei ehkä sovi tietotekniikkahenkilöstölle niinkään - onhan se vähän hassua jos lopputulemana tekninen osaaminen on heikompi koska ei esim. käytä Facebookia, mutta missään kohtaa ei kysytty verkkoinfrasta, palvelimista, käyttöjärjestelmistä...”*

*”Tästä on hyvä jatkaa, kartoitus on paikallaan.”*

*”Kartoittaa hyvin puutostilat.”*

*”Hyvin toimiva kokonaisuus, helppo ja miellyttävä täyttää. Hyvä, että tuloksiin oli vielä selvennykset mitä kohtia kukin kysymys koski. Kyselyssä voisi jotenkin ottaa vielä huomioon osa-aikaiset työntekijät.”*

*”En ole varma osasinko arvioida taitojani oikein”*

## 5.2. Kinoste-kyselyn tuloksia

Kinosteeseen vastasi 313 vastaajaa. Mukana oli erityyppisiä kirjastoja eri kaupungeista. Tuloksia voi pitää suuntaa-antavina. Käsittelemme tässä raportin tekstissä jokseenkin tai täysin samaa mieltä olevat vastaukset positiiviseksi ja jokseenkin tai täysin eri mieltä olevat

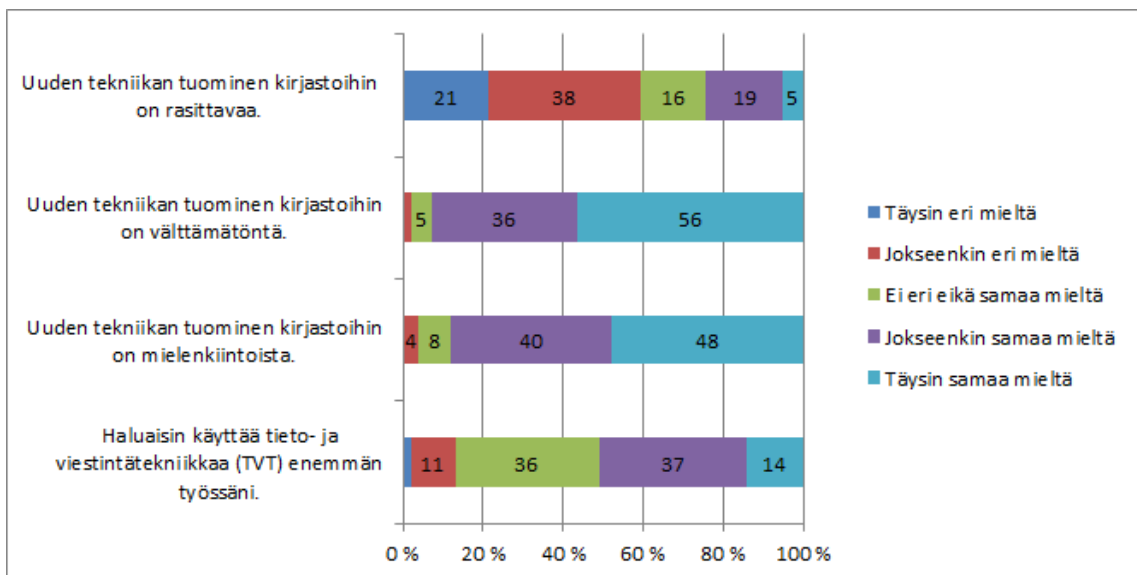
negatiiviseksi vastaukseksi. Yksittäisten kysymysten vastausjakaumat näkyvät kuitenkin ohessa olevista kuvaajista.

Tulokset perustuvat raporttiin, joka sisältää vastaukset 1.1.2014 - 1.6.2014 väliseltä ajalta.<sup>5</sup>

### 5.2.1. Asenne

Suurin osa vastaajista pitää uuden tekniikan tuomista kirjastoihin välttämättömänä ja mielenkiintoisena (kuva 5). Vastaajista peräti 92 % on samaa tai täysin samaa mieltä siitä, että uuden tekniikan tuominen on välttämätöntä, ja 87 % pitää sen tuomista mielenkiintoisena. Rasittavana uuden tekniikan tuomista pitää vain 24 % vastaajista.

Vastaajien oma halukkuus lisätä tieto- ja viestintätekniikan käyttöön vaihtelee kuitenkin merkittävästi enemmän. 51 % on samaa tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että haluaisi käyttää enemmän tieto- ja viestintätekniikkaa työssään.



Kuva 5: Tieto- ja viestintätekniikan käyttöön liittyviä asenteita kuvaavia vastausjakaumia

Näyttää siis siltä, että vastaajien parissa on laaja konsensus siitä, että uuden tekniikan tuominen kirjastoihin on välttämätöntä ja se on myös mielenkiintoista. Pienestä vastarinnasta huolimatta muutokseen suhtaudutaan varsin myönteisesti.

### 5.2.2. Välineistö

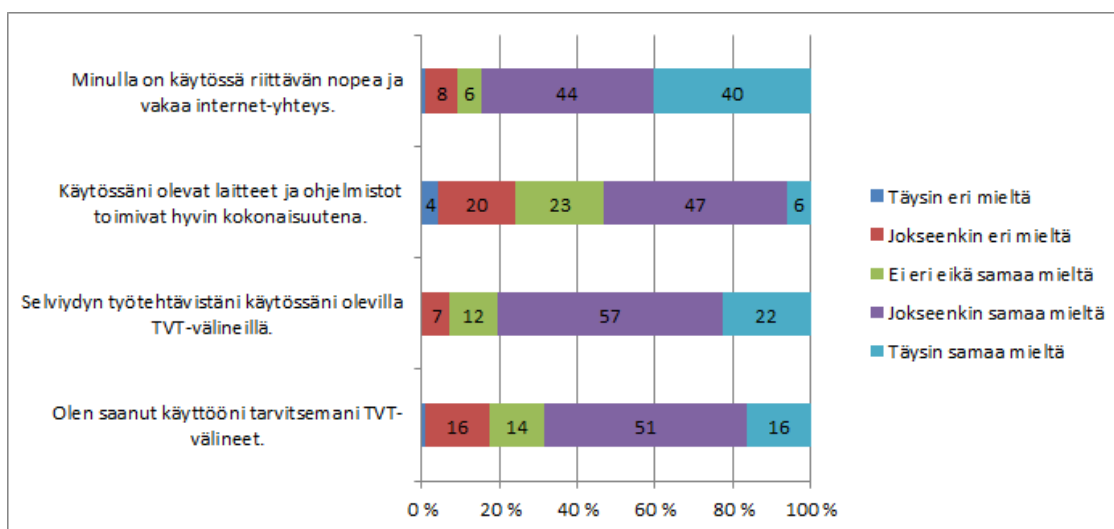
Kirjastojen henkilökunta on varsin tyytyväistä internet-yhteyksiinsä (kuva 6). Vastaajista 84 % on jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että hänellä on käytössään riittävän nopea ja vakaa internet-yhteys. Mutta vain hieman yli puolet - 52 % - on jokseenkin tai täysin samaa

<sup>5</sup>[http://kinoste.fi/fi/profileReport/index?reportid=Q45y6Qk-t90aHPu\\_M\\_X5oK6md4hZCn8lqnfJZI-2aHaTHAplSldiQ4sEgviBmpjJ](http://kinoste.fi/fi/profileReport/index?reportid=Q45y6Qk-t90aHPu_M_X5oK6md4hZCn8lqnfJZI-2aHaTHAplSldiQ4sEgviBmpjJ)

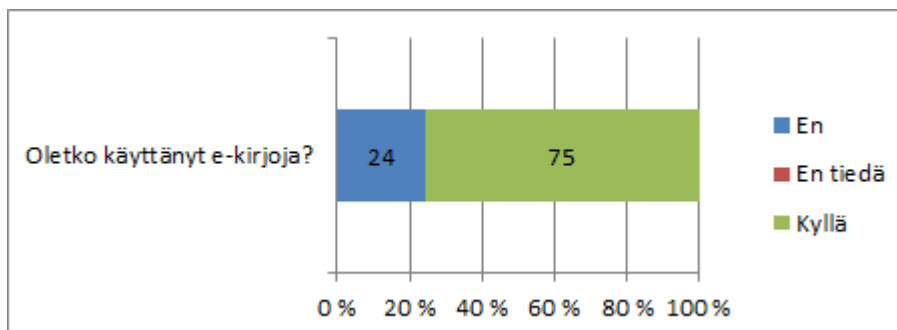
mieltä siitä, että heidän käytössään olevat laitteet ja ohjelmistot toimivat hyvin kokonaisuutena. Kuitenkin 79 % on täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että selviytyy työtehtävistään käyttösään olevilla TVT-välineillä. On kuitenkin hyvä huomata, että noin 57 % vastaajista on vain jokseenkin samaa mieltä väitteestä. Noin 67 % vastaajista on täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että on saanut käyttöönsä tarvitsemansa TVT-välineet.

Kaikkiaan kategorian vastauksia leimaa se, ettei myönteisistä väitteistä juurikaan olla ainakaan täysin eri mieltä.

E-kirjat eivät vielä ole saavuttaneet koko henkilökuntaa (kuva 7). Noin 24 % vastaajista ei ole käyttänyt e-kirjaa, kun taas 75 % on. Yksi vastanneista ei tiedä asiaa varmaksi. Sen sijaan langattomat verkot näyttävät olevan varsin universaali ilmiö vastanneista kirjastoissa, sillä vain 4 prosenttia vastaajista kertoo, ettei heidän kirjastollaan ole käytössään langatonta verkkoa, jota myös vierailijat voivat käyttää. Huomattavaa on myös, että vastaajat ovat varsin tietoisia verkon olemassaolosta, sillä yksikään vastaajista ei ole vastannut kysymykseen "en tiedä".



Kuva 6: Vastaajien käsityksiä käytössään olevasta teknologiasta



Kuva 7: Vastaajien e-Kirjojen käyttökokemukset

Vastaajat katsovat laajasti, että selviytyvät työtehtävistään käytössään olevilla TVT-välineillä. Myönteistä on myös, että vastaajat katsovat aika suurelta osin saaneensa



tarvitsemansa välineet. Internet-yhteydet eivät myöskään näytä asettavan suurta rajoitetta käytölle ja langattomat verkotkin löytyvät lähes kaikilta vastaajien kirjastoilta. Toisaalta melkein neljännes vastaajista ei ole käyttänyt e-kirjaa, mikä saattaa muodostua ongelmaksi, kun e-kirjat yleistyvät. Pitäisikö kirjastotyöntekijöiden olla muutosta edellä?

### 5.2.3. Työyhteisö

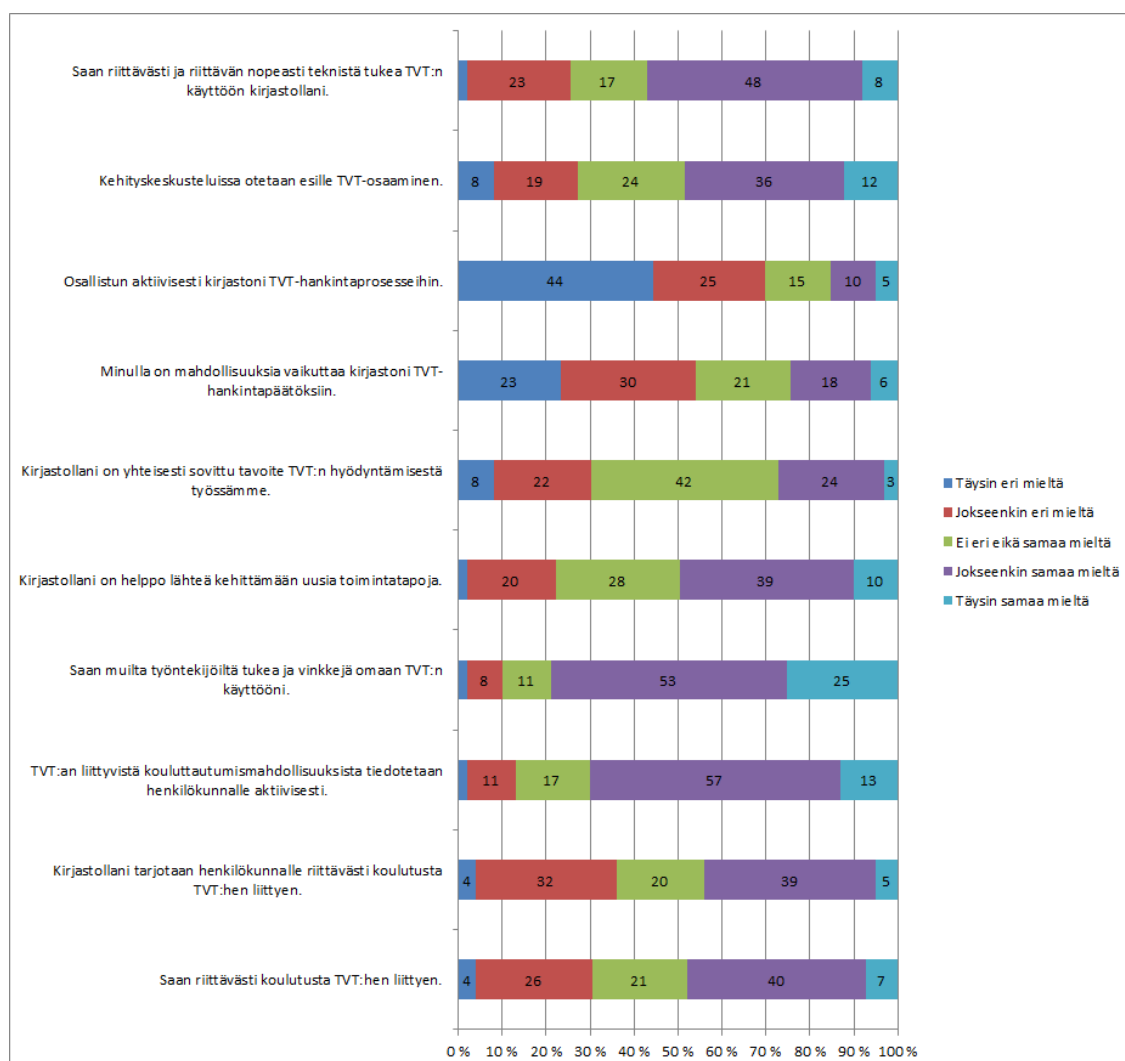
Työyhteisöön liittyviä vastauksia on esitetty kuvassa 8. Tekninen tuki on järjestetty keskitetysti noin 93 %:lla vastanneista, kun taas 4 prosenttia ei tiedä järjestelytapaa ja 2 prosentilla ei ole keskitettyä teknistä tukea. Noin 56 % vastaajista on sitä mieltä, että he saavat riittävästi ja riittävän nopeasti teknistä tukea kirjastollaan.

Vastanneista 49 prosenttia on täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että kehityskeskusteluissa otetaan esille TVT-osaaminen.

Vastanneista 15 prosenttia on täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että osallistuu aktiivisesti TVT-hankintaprosesseihin. Kuitenkin 25 prosentilla on mahdollisuus vaikuttaa kirjastonsa TVT-hankintapäätöksiin tai ainakin vastanneet ovat jokseenkin tai täysin samaa mieltä väitteen kanssa.

Vastanneista 27 prosenttia on täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että heidän kirjastollaan on yhteisesti sovittu tavoite TVT:n hyödyntämisestä työssään. Kuitenkin 49 prosenttia on täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että kirjastolla on helppo lähteä kehittämään uusia toimintatapoja.

Vastanneista 47 prosenttia katsoo, että he saavat riittävästi koulutusta TVT:hen liittyen. 43 prosenttia taas katsoo, että kirjastolla tarjotaan henkilökunnalle riittävästi koulutusta. Kouluttautumismahdollisuuksista tiedotetaan henkilökunnalle aktiivisesti 70 prosentin mielestä. Muilta työntekijöiltä vinkkejä ja ideoita TVT:n käyttöön saa 78 prosenttia vastanneista.



Kuva 8: Vastusjakautumia työyhteisöä koskeviin kysymyksiin

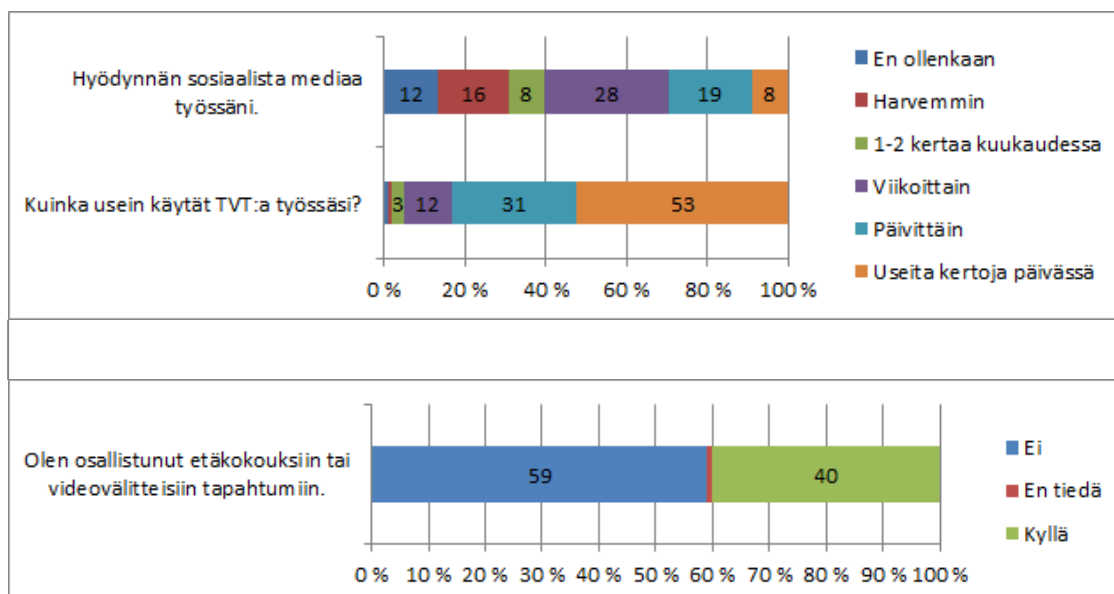
Vastaajien käsitys työyhteisönsä TVT:n käytöstä näyttää vaihtelevan melko paljon. Esimerkiksi merkittävä osa vastaajista katsoo saavansa riittävästi koulutusta TVT:hen liittyen, mutta toisaalta merkittävä osa katsoo, ettei saa riittävästi koulutusta. Muut työntekijät ovat kuitenkin merkittävä tuki TVT:n käytössä ja selvästi enemmistö saa vinkkejä ja tukea omaan TVT:n käyttöönsä muilta työntekijöiltä. Vastaajien kirjastoilla riittää kuitenkin vielä kehitettävää yhteisen tavoitteen luomisessa TVT:n hyödyntämiseen.

#### 5.2.4. Käytön määrä

Vastaajilta kysyttiin, kuinka usein he käyttävät TVT:tä työssään (kuva 9). Vastaajista noin 53 % ilmoittaa käyttävänsä TVT:tä useampia kertoja päivässä. Noin 31 % käyttää TVT:tä päivittäin. Viikottain TVT:tä käyttää 12 %. 1-2 kertaa kuukaudessa käyttää 3 %. Harvemmin tai en ollenkaan -vaihtoehtoja on valinnut vain noin prosentti kumpaakin.

Sosiaalisen median hyödyntäminen taas on hieman harvinaisempaa (kuva 9). Useita kertoja päivässä sosiaalista mediaa hyödyntää 8 prosenttia. Päivittäin sosiaalista mediaa käyttää 19 prosenttia ja 28 prosenttia käyttää viikottain. Käyttäjistä 8 prosenttia 1-2 kertaa kuukaudessa. 16 % käyttää harvemmin ja lainkaan ei käytä 12 prosenttia. Kuitenkin 55

prosenttia vastaajista käyttää sosiaalista mediaa työssään vähintään viikoittain. Noin 40 % vastaajista on osallistunut etäkokouksiin tai videovälitteisiin tapahtumiin (kuva 9).



Kuvat 9: Sosiaalisen median hyödyntämisen, etäkokouksiin tai muihin videovälitteisiin tapahtumiin osallistumisen sekä tieto- ja viestintäteknologian käyttötiheyden vastausjakaumat pilotissa

Huomattavan suuri enemmistö vastaajista käyttää TVT:tä työssään vähintään päivittäin ja enemmistö peräti useita kertoja päivässä. TVT:n käyttäminen on siis merkittävä osa työnkuvaa. Sosiaalisen median hyödyntäminen ei ole ihan niin yleistä, mutta sitäkin hyödyntää enemmistö vähintään viikoittain. Etäkokoukset tai videovälitteisissä tapahtumissa näyttää vielä olevan matkaa enemmistön käyttämäksi työkaluksi.

#### 5.2.5. Osaaminen

Osaamista arvioitiin kyselyssä useilla kysymyksillä (kuvat 10-13), joissa vastaajaa pyydettiin asettamaan itsensä kussakin kysymyksessä asteikolle: En osaa / Osaamisessani on puutteita / Osaan riittävän hyvin itsenäistä työtä varten / Osaan hyvin ja pystyn opastamaan muita. Osaamisskaalalla esitetyistä kysymyksistä nähdään, että suurimpia puutteita vastaajilla on etäkokouksiin liittyen (n. 67 % ei osaa). Myös videonkäsittely ja äänenkäsittely ovat vain pienen joukon osaamia; videonkäsittelyn perusteita ei osaa 55 % vastanneista ja äänenkäsittelyä 54 %.

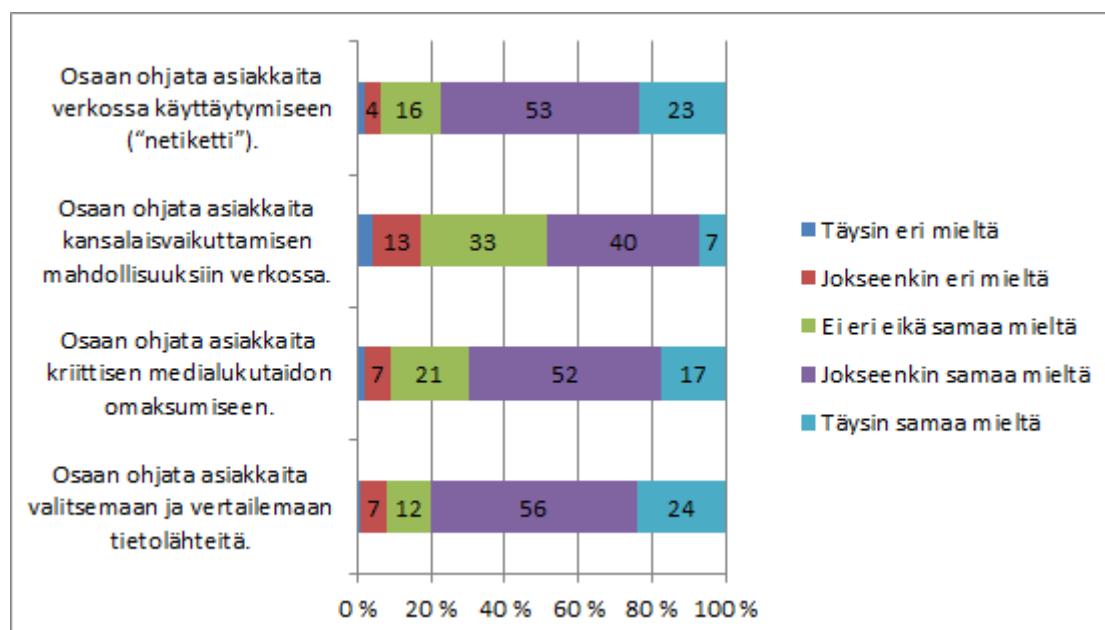
En osaa -vastausten perusteella parhaiten tunnettuja asioita ovat sähköpostin tehokas käyttö, internetin tietoturvariskien käsittely, henkilötietojen käyttöön liittyvät vaatimukset, hakukoneiden käyttö, verkosta saadun tiedon luotettavuuden arviointi ja jonkin tekstinkäsittelyohjelman käyttö. Näihin kysymyksiin kukaan vastanneista ei vastannut "en osaa".

Tarkastellaan myös asteikon paremmin tunnettua päätä ja katsotaan Osaan hyvin ja pystyn opastamaan muita -vastausten määrää. Huonoimmin tunnettuja aiheita tälläkin puolella ovat etäkokousten järjestäminen teknisestä näkökulmasta (4 %), etäkokousvälineiden tuntemus (7 %), taulukkolaskentaohjelmistojen edistyneet ominaisuudet (8 %) ja äänenkäsittelyn perusteet (8 %). Paremmin tunnettuja ovat taas kirjastojärjestelmät (74 %), henkilötietojen

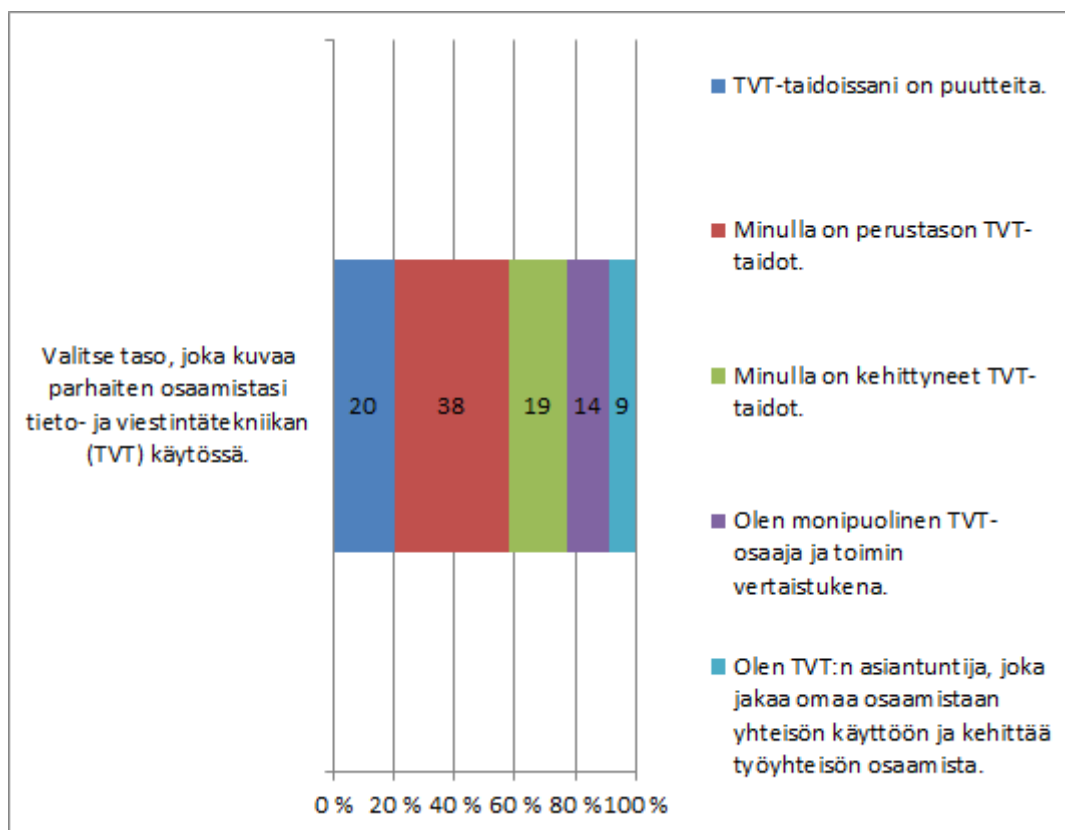
käyttöön liittyvät vaatimukset ja riskit (60 %) ja sähköpostin tehokas käyttö (59 %). Vastaajista noin 55 % on vastannut myönteisesti kysymykseen ”Autan muita työntekijöitä TVT:n käytössä”.

Asiakkaiden ohjaamiseen liittyy eräitä kysymyksiä, jotka on kysytty tavanomaisella viisiportaisella Täysin eri mieltä / ... / Täysin samaa mieltä -asteikoilla (kuva 10). 80 % vastaajista on vastannut myönteisesti osaavansa ohjata asiakkaita valitsemaan ja vertailemaan tietolähteitä. 69 % vastaajista on vastannut myönteisesti osaavansa ohjata asiakkaita kriittisen medialukutaidon omaksumiseen. 48 % vastaajista on vastannut myönteisesti osaavansa ohjata asiakkaita kansalaisvaikuttamiseen mahdollisuuksiin verkossa. 76 % vastaajista on vastannut myönteisesti osaavansa ohjata asiakkaita verkossa käyttäytymiseen (”netikettiin”).

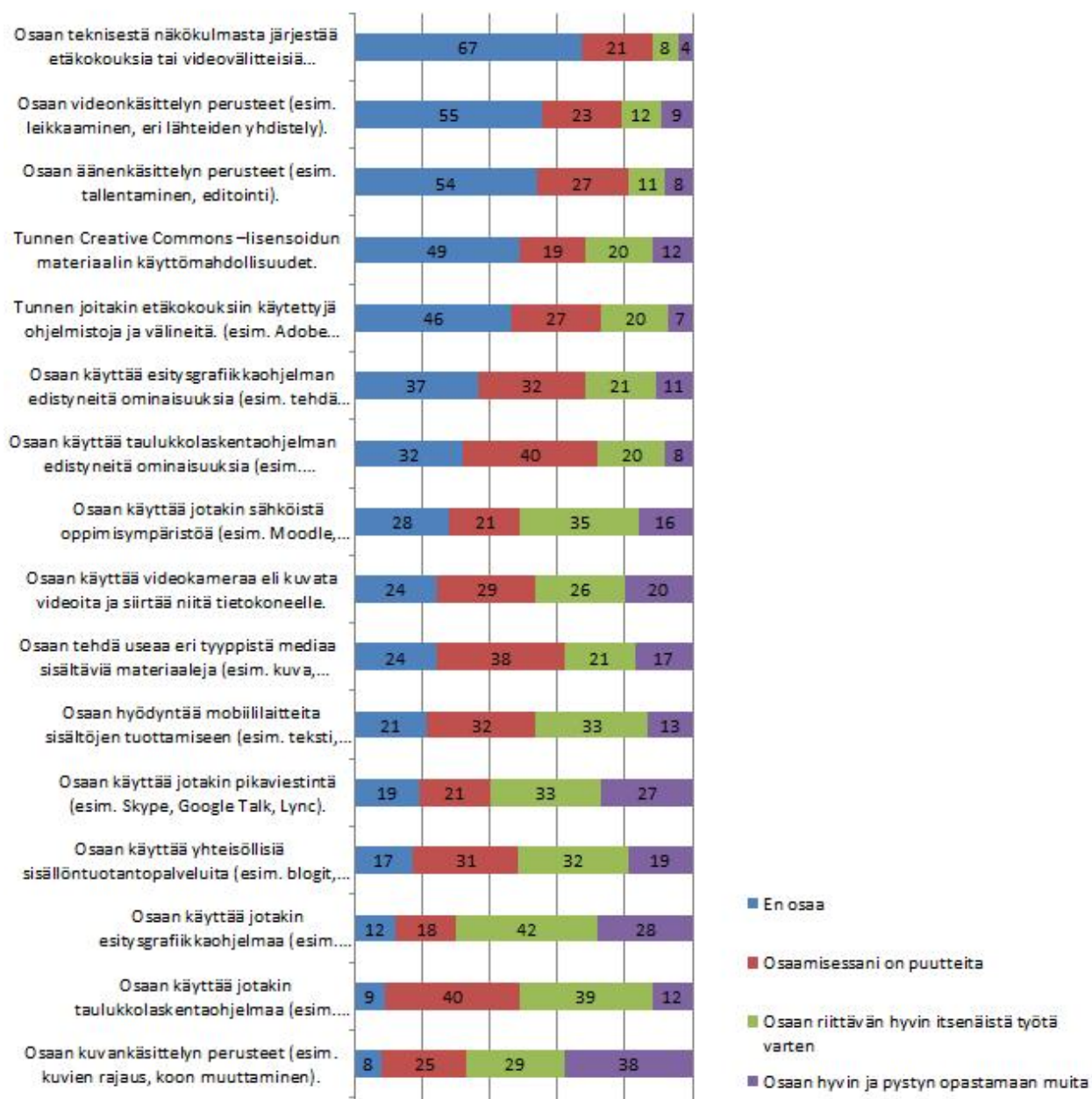
Hyvän yleiskuvan käyttäjien osaamisesta saa kysymyksestä, jossa käyttäjät on pyydetty arvioimaan oma tasonsa yleisesti TVT:n käytössä (kuva 11). 9 % vastaajista on sijoittanut itsensä tasolle ”Olen TVT:n asiantuntija, joka jakaa omaa osaamistaan yhteisön käyttöön ja kehittää työyhteisön osaamista.”, 14 % vastaajista on sijoittanut itsensä tasolle ”olen monipuolinen TVT-osaaja ja toimin vertaistukena”, 19 % arvioi, että itsellään on ”kehittyneet TVT-taidot”, 38 % arvioi, että itsellä on ”perustason TVT-taidot” ja 20 % arvioi, että TVT-taidoissansa on puutteita. Kysymyksen vastauksista näkee hyvin, että lievästi yli puolet vastanneista arvioi tietonsa korkeintaan perustasolle. Sen jälkeen joukko pienenee aina ylöspäin osaamisessa mennessä.



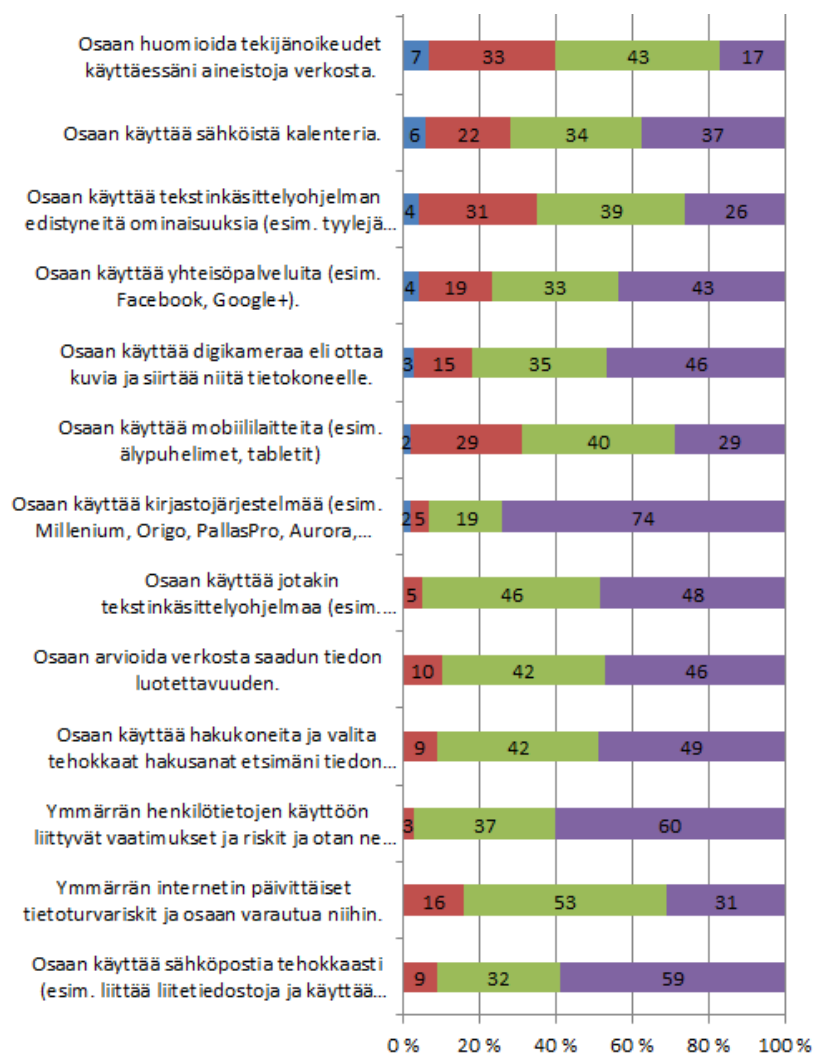
Kuva 10: Asiakkaiden ohjaamiseen liittyvän osaamisen vastauksia



Kuva 11: Vastaajien oma arvio tieto- ja viestintäteknisestä osaamisestaan



Kuva 12: Osaamiskartoituskysymysten jakautumia I



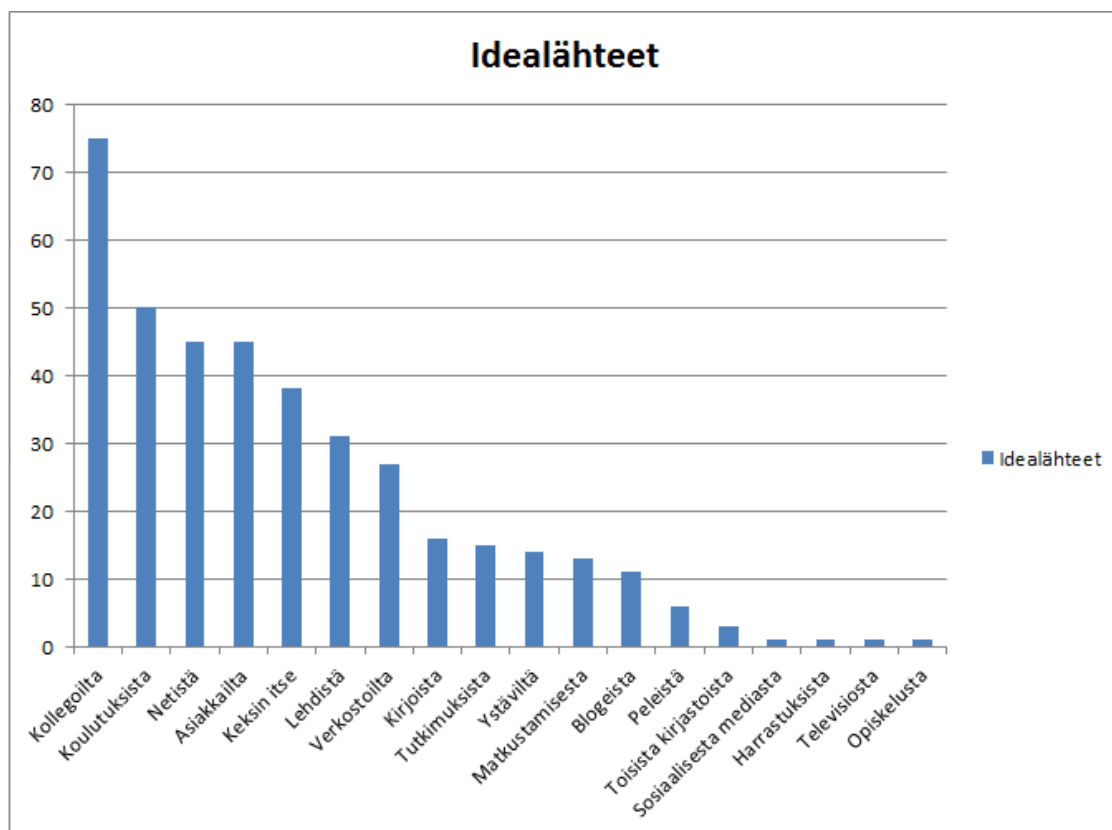
Kuva 13: Osaamiskartoituskysymysten jakaumia II

Vastaajien osaaminen on monissa perusasioissa varsin korkealla tasolla. Esimerkiksi tekstinkäsittelyn perusteet tuntee jokainen vastanneista. Parhaiten tunnetaan taas kirjastojärjestelmät. Vaikuttaa siis siltä, että vastaajat tuntevat oman työnsä kannalta välttämättömät ohjelmat varsin hyvin. Uudemmat ohjelmat ja välineet ovat vähän huonommin tunnettuja. Osaamisen arvioinnista tulee myös eteen se, että vastaukset ovat itsearviointeja ja näitä itsearviointeja ei millään tapaa vahvisteta.

#### 5.2.6. Idealähteet

Vastaajia pyydettiin myös kertomaan, mistä he saavat ideoita TVT-käyttöön (Kuva 14). Heille annettiin mahdollisuus valita muiden käyttäjien valitsemista vaihtoehdoista tai lisätä oma vaihtoehto. Tämä itseään täydentävä järjestelmä on varsin hyvä tapa saada laaja kuva siitä, mitä vastaajilla on mielessään. Kuitenkin vaihtoehtojen lisääminen on sen verran harvinaista, että jokin vaihtoehdoista saattaa jäädä ensimmäisiltä vastaajilta huomioimatta.

Yleisimmiksi vaihtoehdoiksi ovat valikoituneet kollegat (n. 75 % vastanneista), koulutukset (n. 50 %), netti (n. 45 %) ja asiakkaat (n. 45 %). Harvinaisempia vaihtoehtoja ovat Keksin itse (n. 38 %), lehdet (n. 31 %), verkostot (n. 27 %), kirjat (n. 16 %), tutkimukset (n. 15 %), ystävät (n. 14 %), matkustaminen (n. 13 %), blogit (n. 11 %), pelit (n. 6 %), toiset kirjastot (n. 3 %), sosiaalinen media (n. 1 %), harrastukset (n. 1 %), televisio (n. 1 %) ja opiskelu (n. 1 %).



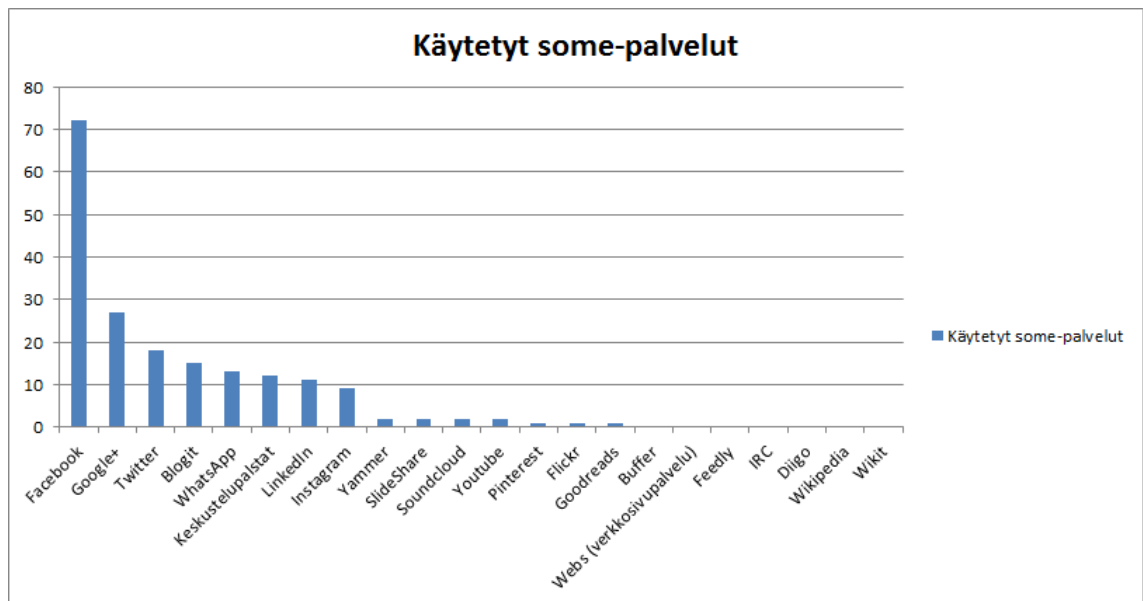
Kuva 14: Vastaajien kertomia lähteitä tieto- ja viestintäteknikan käyttövinkeilleen

Vastaajille tärkein idealähde ovat kollegat. On hyvä huomata se, miten valtava vaikutus nimenomaan vertaisilla on ideoiden leviämiseen kirjastokentällä. Formaali oppiminen pärjää tietenkin myös hyvin ja noin puolet saa ideoita koulutuksesta.

### 5.2.7. Sosiaalisen median palvelut

Käyttäjiä pyydettiin listaamaan käyttämänsä sosiaalisen median palvelut (Kuva 15). Yleisimmät vastaukset olivat Facebook (n. 72 %), Google+ (n. 27 %), Twitter (n. 18 %), Blogit (n. 15 %), Whatsapp (n.13 %), Keskustelupalstat (12 %), LinkedIn (11 %) ja Instagram (9 %). Muut vastaukset keräsivät alle 3 % vastaajista.





Kuva 15: Vastaajien käyttämiä sosiaalisen median palveluita

Vastaajamme käyttävät sosiaalista mediaa varsin paljon. Facebook on kuitenkin alalla täysin suvereeni palvelu. Seuraavana tulevat Google+ ja Twitter. On myös mahdollista, että blogeja ja esimerkiksi YouTubea ei mielletä sosiaaliseksi mediaksi ja ne eivät sen vuoksi pärjää vertailussa.

## 6. Yhteenveto

Kinosteen vastaajat olivat varsin tyytyväisiä kyselyyn. Noin 2/3 vastaajista oli sitä mieltä, että kyselyyn kannatti vastata. Jonkin verran kehitettävää on vielä siinä, että kysely herättäisi uusia ajatuksia siihen vastanneissa. Myös loppuraportin muotoilussa olisi parantamisen varaa. Näissä molemmissa asioissa Opekassa on onnistuttu parempaan suoritukseen, joten jatkokehittelyssä voitaisiin keskittyä näihin osa-alueisiin.

Kinosteen vastausten analyysi osoittaa myös, että palvelu tuottaa varsin hyvin laajaa tietoa esimerkiksi työntekijöiden osaamisesta. Kysymysten asettelu vaikuttaa varsin onnistuneelta eikä mukana ole juurikaan kysymyksiä, joissa kysymykset eivät erottelisi vastaajia.

Kyselyiden tekemisessä joudutaan huolellisesti miettimään, miten saadaan kerätyksi riittävästi tietoa ja toisaalta ei kuluteta käyttäjien aikaa liikaa. Opekan ja Kinosteen mallisessa kyselyssä tiedonkeruutarpeiden lisäksi haasteeksi muodostuu myös mielenkiintoisten tietojen esittäminen käyttäjille. Opekan laajempi kysely antaa mahdollisuuden mielenkiintoisempien tietojen esittämiseen käyttäjille kuin Kinosteen hieman tarkemmin rajattu kysely. Loppukäyttäjien lisäksi on tärkeää, että myös organisaatioille saadaan koostettua niiden tarvitsemat tiedot.